

אני מחדרה יליד עין – שמר. נולדתי בבה"ח בחדרה 3/12/36. במבצע סיני הייתי כבן 20, לא קצת לפני בן 19½, זהו. בעין-שמר למדתי ביסודי ובתיכון, הארכאולוגיה באה אח"כ. (פרופ' אדם זרטל) זו היסטוריה מאוד מוקדמת.

אני גויסתי באוגוסט 54'. קיבלתי זימון לקורס טיס, ובבדיקות הרפואיות גילו שיש לי דלקת עמוקה באוזן ואני צריך לחכות לקורס הבא שיהיה בעוד 3 חודשים. הקורסים היו אז על הרווארד. בתל נוף היו אז מבדקים. אמרתי: בסדר, כמה זמן צריך לתת לכם תשובה? אמרו: תחשוב יום יומיים, אתה יכול לחכות סתם עד הקורס הבא או להתגייס רגיל. ואז, אני ברוב פחזותי אמרתי קיבינימאט, אני לא אחכה 3 חודשים, התחילתי בבקו"מ בתל- השומר, יש לי עוד תצלומים מההתחילות הזאת, חשוב מאד, ושובצתי להנדסה. למה? כי אז נפתח בדיוק טירונות בבה"ד 4 כדי להביא להנדסה וכאילו וכאילו לכיוון של להיות קצין. כוח האדם אז בהנדסה לא היה כ"כ גבוה בלשון עדינה, אז גייסו קיבוצניקים "ולבנים", אתה יודע, "דם לבן לאינדיאנים".

עברתי טירונות, ואח"כ קורס מכי"ם בנחל שורק. אח"כ הלכתי לקק"ה (קורס קציני הנדסה, י. ו.) ומוניתתי למ"מ בגדוד 601. נורא זעמתי על זה, זו הייתה פחיתות כבוד איומה ונוראה והתחלתי ללחוץ חזק מאוד לעבור לצנחנים. אמרו לי: צה"ל כבר השקיע בך המון כסף בקורס קק"ה, טכנאות, פרוק מוקשים, לעשות גשר ביילי, לא נעביר אותך. בסוף הצלחתי לעבור אבל זה היה יותר מאוחר.

קיבלתי מחלקה ונשלחתי בחודש יוני 56' זו התקופה של פעולות התגמול, ואותנו היו מצרפים הרבה פעמים לפעולות התגמול כחבלנים. אני הייתי בפעולה אחת – פעולת קלקיליה. ירמי בר דנוב היה אחראי על הברדק ונהרג...אני עשיתי קצת פיצוצים וכל מיני דברים. לא עשיתי כ"כ הרבה... בחסימה היה הקרב הגדול.

פעולת התגמול הזו הייתה ביום ששי בערב, בסביבות יוני 56', אני לא זוכר את התאריך. איך הפעולה התחילה?, אותי הזעיקו, הייתי בחופשה אצל חברה שלי בקבוץ כינרת (הייתה חתיכה לאללה). צלצלו אלי בשעה 4⁰⁰ ואמרו לי: אתה קיבלת מינוי לצאת בתור חבלן, קצין חבלה, יבוא אליך גייפ בעוד שעה לקחת אותך. חכה ברבע ל-5⁰⁰. קח את כל הציוד איתך.

אמרתי על מה מדובר? אמרו לי שאי אפשר להגיד לא שום פרטים אי אפשר להגיד לך בטלפון לקחתי את כל הפעקאלך ויצאתי. החופשות האלה, הרי הייתה תחושה בשנות ה-50, היו מקבלים חופשה אחת לחודש, זה היה הרבה גם היה עוד אלמנט: התחבורה הייתה כל כך

דלילה שאתה היית יוצא בבוקר מבאר-שבע ומגיע לעין-שמר ב 4⁰⁰ אחר-הצהריים לפעמים היו יוצאים 200 חיילים בבת אחת ואתה מחכה לחסדי איזה רכב. ההסעה הכי מקובלת הייתה במשאיות פתוחות שהיו עוצרים לטרמפים. המשאית הייתה נוסעת ועליה 50-60 חיילים ואחרי שעתיים שלוש הייתה מגיעה לתל-אביב.

אז אני הגעתי. אמרו: גיפ יבוא לקחת אותך ובאמת הגיע גיפ וזהו. נסענו לתל-נוף. בתל נוף הייתה קבוצת פקודות. אני חושב שדני מט נתן אותה, ואז התברר שאני צריך להיות עם החסימה.

היו 3 כוחות. שני כוחות על המשטרה, הייתה חסימה ששמרה על הכביש לקלקיליה כי ידעו שהירדנים נוהגים להגיע עם תגבורת ותמיד היו חסימות על הכבישים שהיו דופקות אותם. אבל זה היה כבר פעולת תגמול רביעית חמישית באותה שיטה אז הם כבר ידעו ולא רצו למלכודת. לכן אני חושב שהיו 8 הרוגים. פעולה לא מוצלחת. שכבתי שם בחסימה, הכנתי את הכביש עם המטענים, לבנות חבלה. כל המטען היה איזה 4-5 לבנים. היה יותר בשביל ההלם. לחפור בורות לא היה זמן, שמתי אותם בשני הצדדים, חברנו אותם בפתיל, כבל חשמלי, נפץ חשמלי. היו אומרים לחכות. משאית מ-50 מ' לא יכולה לעצור וגם לא לעבור ואז לפוצץ לו בפרצוף. ואז... עצבים חזקים, לחכות, ולפוצץ והוא מאבד עשתונות. הרעיון הוא שהוא יורד מהכביש.

הייתה בעיה שעל הפעולה החליטו מאוד מאוחר – באותו יום אחר-הצהרים. לא היו להם כוחות מוכנים והיה צורך לגייס מהר אנשים מחופשות. היו בכוח שלנו, אני מעריך, 30 חברה, בערך מזה 5-6 בחולצות לבנות, שהיו כבר בדרך לצאת לבילוי... היה ליל ירח וזה בלט. היה עוד דבר: היה זלזול בערבים. הליגיונרים למדו את המקצוע, הם היו חיילים טובים ולא נפלו למלכודת. מה שהם עשו היה ששלחו קדימה איזה גיפ (הם כבר ידעו מה אנחנו עושים, הם הכירו אתה הטריק רק הם לא ידעו איפה זה יהיה). יהודית: רגע, אתה אמרת שהם ידעו על.. שמתכוננים, אבל אמרת שזה היה פתאומי, אז איך הם התכוננו?

אדם: לא, הם הכירו את הטכניקה, הם לא ידעו איפה תהיה הפעולה. יהודית: הם ידעו שזה יהיה באותו יום?

אדם: לא, התגבורת הייתה בכוננות בשכם. ללגיון היה בסיס גדול בשכם בו הייתה הכוננות. הם ידעו שהפעולות האלה היו עקב פעולות פדאיון. היו חודרים, היו רוצחים, היו נכנסים למשפחה במושב עולים רוצחים את המשפחה, בורחים ואז הלגיון ידע שהפעולה תהיה בטווח של 20 ק"מ, הם לא ידעו אם זה כפר זה או כפר זה. עוד בעיה תמיד חזרו על העניין של המשטרות. כלומר הכל בעצם היה כבר גלוי. הם רק לא ידעו את המקום ואת הזמן. עכשיו: מה

היה? ההתקפה על המשטרה התחילה קודם בקלקיליה, ברגע שהתברר להם שיש התקפה על המשטרה אז הם התחילו לשלוח תגבורות. הם ידעו שיחכו להם, הם רק לא ידעו איפה, ואז כדי למנוע את המלכודת הם שלחו קדימה גייפ.

אני לא ידעתי אם זה יהיה משאיות כי הם לא עשו קודם את הטריק עם הגייפ. לי הייתה הוראה "להרים" את הרכב שיבוא הגייפ באמת ירד לתעלה לא קרה לו הרבה והרגו את שני הליגיונרים. התגבורת נסעה מאחורה על משאיות. איזה 4-5 משאיות, פלוגה מוגברת, משהו כזה והם נסעו כ-1/2 ק"מ אחרי הגייפ. מבחינת שכל הם דפקו אותנו. אם לנו, למפקדים שלי, היה שכל, היו נותנים לגייפ לעבור ותוקפים את המשאיות אבל זו הייתה הפעם הראשונה שהם עשו את הטריק עם הגייפ.

הפלוגה המוגברת ירדה מהמשאיות והתקדמה ברגל משני צדיי הכביש על הרכסים הם התקדמו לאט ובזהירות והיו מוכנים. כשאנחנו פתחנו באש, שוב אותה שטות. במקום לעזוב את המקום, ואו לסגת או לתפוס עמדה חדשה, כל אחד' תפס לו אבן ניהלו קרב נייח. אבל הם תפסו את היוזמה והתחילו בפעולת כיתור. יצאה איזו מחלקה והלכה דרך הואדי והתחיל קרב אש. בקרב נייח לא היה לנו שום יתרון עליהם. היו להם "פיאטים", מן בזוקה עם קפיץ, והם דפקו כמה פיאטים על "הזחלמים שעמדו בצד, ופגעו בזחל"מ שעליו היו פצועים. הם כיתרו אותנו ותפסו עמדות על קו הנסיגה שלנו. בן-גוריון רצה להקים את חה"א. נשאר, נדמה לי 2 זחל"מים והייתה אוירה קשה מאוד, היו הרבה הרוגים ופצועים. העמסנו את הפצועים תחת אש די גדולה על הזחל"מים ואז הם פגעו בזחל"מ של הפצועים ומהם נהרגו כמה. לי הייתה טבילת אש מאוד לא נעימה אני זוכר.

יורם: דיברת עם מישהוא תוך כדי הקרב?

אדם: לא, היו קצת צעקות, אני אגיד לך יורם, אני לא הכרתי אף אחד, הייתי שם מבודד, באתי מיחידה, אחרת, הייתי כזה בצד, מן אוטסידר לא כולם ידעו מיהו, מהו אבל היו הרבה כאלה, היה ברדק כזה. ואז ניתנה פקודה לסגת והחליטו שנסוגים על זחל"מים על כל זחל"לם היה מקלע מקדימה.

יורם: 0.3?

אדם: M.G מגל"ד, MG 34, כי הנאצים יצרו אותו ב'34' ...

אז הגיעו למסקנה שהכי טוב לסגת ממונע, הבעיה הייתה לחבר את הזחל"מים הפגועים ולגרור אותם. הכל בלילה, חושך, הירדנים, החארות כל הזמן הרימו פצצות תאורה ופה היו איזה 4 הרוגים. כל פעם קפץ אחד מן הצנחנים, זה אני זוכר היטב, עם החולצות הלבנות, חולצה לבנה באור של תאורה אתה רואה את זה כמו מטרה ביריד, ו"טאך" ככה נהרג ירמי בר-דנוב. בסוף, אני זוכר ניצלו איזה הפסקה בתאורה חברו את זה בכבל, זחל"מ אחד

השאירו והשיירה הצולעת יצאה לדרך. מזל היה שהם לא העלו על הדעת משום מה לחסום את העסק הזה למעשה זה היה מעין בריחה. הפעולה בקלקיליה הייתה האחרונה במסגרת פעולות התגמול כי הן היו סטנדרטיות כאלה. זה הייתה מן אפיזודה. אני הייתי, אני לא יודע מה, מן סהרורי כזה, הכל עבר על ידי.

ליהודית (אשתו) : מבצע סיני השפיע עלי הרבה יותר עמוק למרות שלא הייתי שם בקרב כל כך, העיקר לא בצורה כזאת השפיע עלי הכל, גם אורך הזמן. עכשיו, בקיץ, מיד אחרי הפעולה הזו קיבלתי מנוי לפרוק מוקשים ומלכודות-פתאים ברצועת עזה.

אתה לא מכיר את הסיפור, פה הייתה טבילת האש שלי.

לא רק פתחת חלוצה.. לרוחב פתחת חלוצה, צה"ל הציב בתקופת הפדאיון, אחרי עסקת הנשק הצ'כית של נאצר, כן, צה"ל חסם. פתחת חלוצה זה בין רצועת עזה לבין החולות מקום ברוחב של איזה 10 ק"מ שבו שריון יכול לדהור לתוך ישראל ואז צה"ל עשה שם שדות מוקשים, חגורה עבה של שד"מ,.... קראנו להם מונ"רים. הניחו שם עשרות אלפי מוקשים ויום יום היו מפטרלים לאורך הגדרות מבחוץ לראות שהכל בסדר.

בראשותו של הקולונל המצרי שנאצר מינה, נאצר א-דין או משהו, הוא עלה על הדבר הזה וראו את זה במשקפת. הם התחילו לצאת בלילה, חוליה שלפדאיון, 2-3, היו עם דקרים

מוצאים את המוקשים, לוקחים מוקש נגד רכב מהשדה ושמים על דרך הפטרולים

הישראלית... וקומנדקרים שלנו התחילו לעוף בסערה השמימה. והמוקשים שלנו, על הדרך שלנו. זה הביא את צה"ל לגייס את חלי ההנדסה המפורסם והמהולל ואנחנו היינו אמורים לעשות שני דברים : א. לשים מוקשי נ"א לאורך הגדר בין המונ"רים נגד הפדאיון.

ב. למלכד את המונ"רים. (אתה שומע יורם) לשים מתחת למונ"ר את המרעום הזה, שאתה מרים אותו ואז הוא מתפוצץ, זה נקרא מלכודת פתאים.

אנחנו הובאנו לקבוץ ניר-יצחק. ליד השער, מצפון לשער יש חורשת עצי-אקליפטוס צעירה היה בסיס של צה"ל מאוהלים הודיים. המ"פ שלנו נקרא וילהלם צ'וק מיכאל משהו.

(יורם) הכוונה למיכאל רייצ'וק שאח"כ בשנות ה-70 היה מפקד + המב"ס בבה"ד 14

היה לו שפם של כלם-ים. אז הוא היה סרן או משהו כזה, ואני הייתי תחתיו והיה שם עוד מ"מ

אחד, היו שם 2 מחלקות. הגיוב שלנו היה להכניס מוקשים נ"א ולמלכד את המונ"רים. פה

התחילה הטרגדיה, יורם, ואני בעקבות זה התחלתי לעשן, זה מה שאני זוכר הכי חשוב. תשמע

מה היה, הבעיה הייתה שבצה"ל אז לא היה העניין הזה שיש היום עם המוקשים של משמעת

עייפות, זאת אומרת שאדם חייב לישון X שעות ואסור לו.... (יהודית אמרה משהו על על

תאונות)זה היה משהו מיוחד.

מה היה קורה? את הפעולות האלה היינו עושים לרוב בלילה כדי שהם לא יראו אבל היו אזורים קצת יותר מרוחקים, מאחורי קפלי קרקע, היו עושים גם ביום. אז היה הרבה פעמים יוצא שחייל או קצין היה יוצא לעשות את העסק גם ביום וגם בלילה. בלילה היו יוצאים החברה, ה-ח-ג ים (לא כשירים?) לטפל במוקשים, זה כמו לטפל בנחש ארסי, זה משהו נורא. ואז התחילו להיהרג לי חיילים, יורם, .. סה"כ נהרגו במחלקה שלי 4 חיילים, סמל המחלקה, הראשון נהרג ביום, קראו לו מזרחי יונתן או משהו כזה, בחור עירקי גדול, שמן, נחמד נורא אופי מאד כזה רך, מזג טוב. אני הייתי אז במאהל. פתאום שמעתי פיצוץ מכיוון איפה שהיה, אתה יודע ברגע ששמעת פיצוץ ידעת שזה לא טוב זה לא יכול להיות. אז רצתי עם הנ"נ רואה את הבחור שוכב על הבטן איפה שהוא עבד, מסתבר הוא היה כל כך עייף, הוא לא ישן בלילה, שם מוקשי נ"א ונשען, אתה זוכר הייתה להם קופסה כזאת, זוכר את זה? ארגז עץ כזה... פשוט היה עייף ורצה לעשן סיגריות ונשען עם היד והתפוצץ. ואח"כ, שמע זה היה משבר הכי גדול שלי, אני תפקדתי כמו אוטומט. אח"כ באתי לרייצוק ואמרתי אני לא יכול זה מעל לכוחותי. הוא אמר לי: "אתה עכשיו יוצא עם החברה לעבודה", בזה הוא הציל אותי. שמע הייתי ילד, קיבינימט, הייתי בן 19, פתאום נהרג לך חייל, משהו איום ונורא. היינו שם חודש, במשך חודש נהרגו שם עוד שניים, אחד היה סמ"מ קראו לו אליעזר שחור. מאז חושב למצוא את הקבר שלו... אני יודע, תהום הנשיה... הוא מלכד מונ"רים. אתה שומע, הוא כנראה שם את המצת משיכה למטה והוא כנראה זו אחורה והחזיק את המונ"ר והמונ"ר... אותו אני אספתי, לא נעים להגיד, בחלקים לתוך שק. בחור נחמד מאד וזה, היינו מקורבים. זו הייתה טבילת האש שלי, פה אני התחשלתתי ומצד שני התחלתי לעשן. זה היה באמת חוויה קשה מאד. אגב לא רק אצלי היו הרוגים, הרוגים היו אצל כולם. הייתה תוקפה מאד מאד קשה.

זה היה בקיץ '56. באוקטובר '56 המתח כל הזמן הלך וגדל ובאוקטובר הורידו אותנו לניצנה וצוותו אותנו, כלומר אותי עם המחלקה שלי. הייתי סגן, מ"מ, צוותו אותנו עם הטור שריון שפרץ דרך ניצנה קסיימה. מתי זה היה, 29 לאוקטובר? אנחנו נוסעים במשהו באוקטובר, ירדנו עם טור שריון שהיה צריך לפרוץ דרך קסיימה ודרך הדייקה, המיצר הזה בין הצוקים... ואנחנו התמקמנו על גבעה ממש ליד הכניסה לניצנה, לבתים של ניצנה. לבתים העתיקים האלה, הטורקים של ניצנה.... ואני זוכר איזה רושם כביר עשה עלינו כל הטור שרמנים וכל הפלילה, (ב29 באוק', רכוז הכח). זה עשה עלי רושם כביר, מאות משאיות, ... אנחנו היינו, אני חושב, די בחוד. אנחנו היינו ממש מאחורי הכוח ההבקעה כי אנחנו היינו אמורים לפנות מוקשים וכל החרא הזה, זהו. ואני לא יודע את התאריך 29 או 30 באוק'.

בלילה היה שם קרב קצר ומיד הם ברחו, ממש, ואז כל הכבודה עלינו על המשאיות ונכנסנו לקסיימה, ובקסיימה הייתה, עיירה, כפר מדברי כזה, בתוך דקלים, השתקענו שם באוהלים

וכמה בקתות כאלה עזובות, ברחו. אז זה היה כל כך רומנטי המקום הזה עם המעיינות ליד קדש ברנע שם, היה בלתי רגיל, היה בלתי רגיל, אני זוכר עד היום. המקום היה עזוב לחלוטין כמו ב- No were, אתה יודע. ובערב הגיעו בנות, זה אני זוכר וארי לביא ובין הדקלים על רקע

הדקלים, שמו שם גנרטור וככה הופיע בשיר, זה היה כל כך יפה, אתה יודע, הוא יחד עם האווירה הזו הכל נראה הרבה יותר כמו מחנה קיץ, כמו טיול במדבר, עמד שם, אני זוכר את השירים, שיר אחד אני זוכר: " האדם נולד למות והפרה ללדת, אם תטפס על עמוד תצטרך לרדת". אריק לביא בא שמה השכיב את הקהל. כי זה היה מן ערב כזה כאילו באמצע המלחמה, אבל לא היו קרבות גדולים, זה היה הרבה יותר קל מאשר פעולת... והמוקשים. למחרת בבוקר התחלנו לנוע בראש השיירה, לא ממש בראש אלא שניים. הייתה תופעה, אתה יודע, די מדהימה. הייתה דרך עפר כזו לאורך הגבול, כל פעם היו יוצאים מצרים, כאלה שברחו. החוד נסע והיה צועק להם בקול רם ברמקול "תרימו ידיים", אם לא היו מרימים ידיים פשוט היו מורידים אותם. תאר לך משני הצדדים, פה ושם משני הצדדים שכב לו... הראשון שראיתי שוכב כזה, הוא לא היה מאותו יום.... זה היה.

נתקלתי בפעם הראשונה בהרוג מקרוב, ראיתי כבר מתים... ואז אני הוצאתי לו את התעודות וכתבתי את הסיפור הראשון שלי ב"על המשמר", מיהו הבחור הזה, על התעודות מה ביב כתוב שמה... כאילו שחזרתי את החיים שלו, שיש לו ארוסה שמתכה בקהיר.

עכשיו אנחנו... לדייקה, זה היה, עשינו כמה ק"מ, למעלה עברו מטוסים מצריים, לא ראו אותנו... דהרנו דרך המדבר, המדבר נורא יפה. באנו לדייקה, היה איזה קרב בכניסה, אנחנו לא השתתפנו בו. אנחנו היינו, עלינו על איזה גבעה, אני לא זוכר אם הם חסמו. אבל הדייקה היה משהו!... אני חושב שאנחנו טיפלנו בגשר, עברנו בדייקה לכיוון אבו-עגילה, ואז הגענו למארב שכוחותינו עשו לכוחותינו, אתה מכיר את הספור הזה?

יורם: בריל, נכון?

אדם: בריל. זה היה הלם גדול. אנחנו הגענו ממש אחרי הקרב הזה. השרמנים שנלכדו במארב עוד היו עשנים. הייתה פלוגת שרמנים, פלוגה אחרת עשתה הלם מארב, לא הודיעו להם. זו הייתה חוויה מאד קשה. בכמה מקרים הוצאנו את ההורגים מתוך השרמנים הפגועים.... אבל אחרי הדבר הזה אנחנו נסענו כמעט ישירות לכיוון התעלה. פעמיים תקפו אותנו מהאוויר, זה היו, אני חושב, ספיטפיטרים או משהו כזה, מצריים.... מטוסי בוכנה. בכל התקפה היה איזה הרוג או שניים, הם לא קלעו קליעות, אנחנו שכבנו עם הרובים על הגב, ירינו במטוסים, זה היה חינגה גדולה מאד. עכשיו באבו-עגילה היו קרבות אבל אנחנו לא השתתפנו בהם. מה שאני זוכר, אנחנו נסענו לאורך הכביש המרכזי, לאורך הכביש לאיסמעליה, הציר המרכזי, דרך ביר-גפנה. מחזה שאני זוכר זה היה הבריחה של המצרים, חביבי.... תראה, לאורך הכביש היה

זרם של חיילים מצרים שברחו, ממש ראית מאות ואלפים, הם הלכו להם יחפים. אני לא כל כך הסתכלתי, הם פשוט הלכו, חלק הסגירו את עצמם, באו לכביש והרימו ידיים, חלק לא הרימו ידיים. הרבה פשוט הלכו לאורך הדיונות לכיוון מערב. אתה ראית צבא שבור לגמרי. מה שאני זוכר למשל זה טקסי, כלומר מכונית פרטית עם 4 קצינים, אתה יודע, כל דלת הייתה פתוחה ומכל דלת שכב החוצה קצין הרוג. כנראה מטוס פגע בהם. אני זוכר שאני נורא ריחמתי עליהם. לא הייתה לי שום שנאה אליהם, הם היו עלובי-נפש. היו עלובים, נראו עלובים, המדים עלובים, היה להם, אתה זוכר, כאלה ברטים ענקיים, ואנחנו פשוט נסענו ביניהם. בדרך היה איזה קו הגנה באזור ביר-גפגפה, כל הקו הזה היה תעלת קשר. 2 תעלות מקבילות שהלכו בתוך המדבר, אתה, שומע, הגיעו לכביש והגיעו לצד השני והמשיכו במדבר. עכשיו אני זוכר שבתעלות האלה עמדו חיילים מצרים וירו, אולי ירו יחד 10 יריות, פתאום שמעת פק, פק, פק, פק, היה לנו טנק בראש השיירה ואז נעצר טנק שרמן שלנו שנסע שם, ירה פגז אחד לשם, כולם שם כמו במלחה"ע 1, היו יוצאים מהתעלות להתקיף, הם היו יוצאים מהתעלות וברחו. היה ממש מחזה סוריאליסטי לגמרי. תראה, פה הכביש, פה התעלות האלה, הם עמדו בתעלות עם הרובים וזה יצאו וברחו. בשלב הזה לא ירו בהם, זה כדאי שתגיד, לא ירו באנשים שהלכו שמה, לא ירוינו בהם, אפשרנו להם ללכת. אני זוכר שבימים אחרי זה הם התחילו לבוא אל הכביש לבקש מים כי לא היה להם מים... אוכל פחות, אבל מים, היה חם, זה היה סתו נוראי... היו פשוט באים ולאט לאט, למחרת הם היו באים. היית נוסע על הכביש לאורך הכביש, אתה יודע, כמו בטקס הכתרת – המלך, הם היו עומדים לך שורות של חיילים מצרים יחפים ומבקשים מים. ואז המ"צ הופיע עם Mackים, מכוניות משא, והיו אוספים אותם כמו שאוספים פטריות. הייתה באה משאית, הם היו קופצים למעלה בשמחה רבה, כי היו מביאים אותם למחנה-שבויים, אני זוכר את המחזה הזה. זה באמת היה מחזה סוריאליסטי. היו שורות שורות כאלה מהכביש,, הם היו פשוט עומדים, מחכים שיעשו איתם משהו, רוצים אולי מים, זהו. עוד אותו ערב או למחרת בערב הגענו לתעלה. עלינו על רכס פתאום אתה רואה את תעלת-סואץ... ראינו פתאום את התעלה לפנינו, זה היה מחזה מקסים. ומאחורה תעלת המים המתוקים ואת הגנים של איסמעיליה, אני חושב שהגענו לאיסמעיליה, כן, היה כל כך רומנטי, כל כך אתה יודע נוף כזה פסטורלי, אחה"צ, השמש הייתה לנו בעיניים, אני חושב שראינו אפילו פלחים חורשים בצד השני. בשלב הזה כבר לא הייתה מלחמה. זה היה כבר, לא שמעת פיצוצים, כלום.

עכשיו אני קיבלתי הוראה להשאר על יד התעלה עד הודעה חדשה ולא להתקרב לתעלה. אנחנו עשינו שוחות בחול על הרכס ממזרח לתעלה והיינו ליד הכביש. הכבישים היו צרים מאד, כל הזמן היו מתכסים בחול. אחד הגיובים שלנו היה, היה לנו אני חושב 4D או משהו כזה,

בולדוזר קטן לסלק את החול. ואז התחיל כיף, היינו בערך שבועיים שם. בלילות היינו יורדים לתעלה להתרחץ כל הלילה, היה כיף בלתי רגיל. ובימים היינו יושבים עם טרנסיסטור ומקשיבים לרדיו.

יורם: היה לכם טרנסיסטור?

אדם: כן, בטח, טרנסיסטור הומצא עוד בשנות ה-40. והסתכלנו מה קורה, אתה יודע זה היה כמו בתיאטרון, כמו בקולנוע. קודם כל ראינו המון תנועה של רכב צבאי מצרי מהצד השני של התעלה, מהצד המערבי. היום אני יודע שזה היה העברת כוחות מול הבריטים והצרפתים. הבריטים הגיעו עד איסמעילי, אתה יודע?... אנחנו היינו עדים גם לקרבות, להפגזות, אצלנו היה שקט וחלט בצד שלנו. שכבנו והשתזפנו כל היום. וכל פעם, לפחות 10 פעמים ביום היו באים מטוסים צרפתיים, ראינו את הסמל, היו מנפנפים לנו והיו נוסעים לאורך הרכס של התעלה והיו מנפנפים לנו. פה היה זמן בשבועיים האלה שפה פשטנו גם על המחסנים, אני זוכר בא אחד מחופש, ואומר, חברה, מה אתם פראירים וזה, אתם יודעים מה המצרים השאירו, מחסנים מעניינים, לקחתי את הנ"י שלחתי את הסמל מחלקה שלי, אני לא זוכר את שמו, אמרתי לו: "סע ותביא!" הוא רץ לאזור ביר-גפגפה שהיה איזה 30-40 ק"מ, חזר עם נ"י עמוס עד לפה בקורנד-ביף, מיצים, למצרים ביו, עד היום יש להם מיץ מנגו משומר, כל מיני מיצים כאלה. מיץ מנגו היה כבר אז... ריבות, היינו מביאים ריבות מדרא"פ, אז לא היה דיאטה שמטה, היה צנע... תשמע, התחילו שסה זלילות, אתה שומע זה היה משהו. קופסאות שימורים. דבר נוסף שבזזנו היה בנזין, השאירו מחסני בנזין שלא יאומנו, גם בששת הימים אגב... בביר-גפגפה היו מחסני בנזין בג'ריקנים, זה היה נוח, היה צריך רק להעמיס, לא היה צריך לשאוב אפילו מחביות. בקיצור התחלנו לעבוד על מלאים, להכין מלאים, שמע זה היה שבועיים של כיף, משהו! ואז קיבלתי את החופשה הראשונה, ואז מכיוון שלא כתבתי להורים שלי, הם נכנסו למשהו, להיסטריה, הם היו נורא מודאגים, אני הייתי כל כך נלהב מכל הדבר הזה שהזנחתי. אני זוכר, נסענו דרך ניצנה לחופש... גם זה היה במשאיות, במקום גדולים, את הצבא הסיעו אז במקום פתוחים, מטפס למעלה. כל מקום כזה נכנסה מחלקה והיית יושב על הרצפת ברזל ונוסע... היה כיף גדול כי הכל היה פתוח וראית. עכשיו, מה שאני זוכר שהרשים אותי מאד זה בניצנה עשו מצבור שלל. התחילו להביא מכל סיני את הטנקים המצריים, T-34, כל מה שיש, תותחים, היה שם מגרש אדיר, אדיר יורם, זה הרשים אותי, היו שם מאות דונמים, ליד נחל ניצנה, מאות דונמים של נשק.

אחרי החופשה, אני חושב שלחופשה הראשונה יצאתי עם נ"י, היה לי דלק ונהגתי בני"י, באתי הנה לקיבוץ, שמע, אלכסנדר מוקדון נחת, זו הייתה חופשה נפלאה, אח"כ חזרתי, היה לי איזה שבוע חופשה, ואז הייתה התארגנות וקיבלתי את הג'וב הבא והוא כבר היה עד סוף

המלחמה, אני הייתי בין האחרונים שעזבו את סיני. קבלתי תפקיד להרוס כבישים, להיות ממונה על הרס כבישים, זה היה עד שהוחלט על נסיגה, אבל עד הנסיגה כמה ימים אחרי הנצחון, בן-גוריון הכריז על מלכות ישראל השלישית וכעבור יום בולגנין,,, זה אני זוכר היטב שהנסיגה הושלמה בפברואר 57'. אנחנו שהינו 3 חודשים מנובמבר עד פברואר. הצבא כמעט עזב אבל חה"ן נשאר להרוס. זה היה מחזות יורם. D-9 מאחורה ריטר, מן שן ענקי כזאת, וזה היה נוסע על הכביש והיה לוקח את הכביש, פשוט חורש אותו, חורש אותו ככה שאי אפשר היה לבנות מחדש. היה צריך כל לסלק ולבנות מחדש. משהו! זה היה הגיוב הראשון, פה הייתי בערך חודש. אחרי זה היה... אני אכתוב אוטוביוגרפיה.

שלב אחרון והכי זה היה הרס קווי החשמל בחצי האי סיני, עברתי את כל חצי האי סיני לאורך ולרוחב בצורה שיטתית. כל קווי החשמל והטלפון היו על עמודי-עץ. מה שאנחנו היינו עושים, היינו מצמידים לבנת חבלה על העמוד בגובה בערך 1-1.5 מ', מדליקים פתיל רועם ופתיל השהיה, נוסעים עם הנ"נ משאירים איזה חצי דקה דקה, 30 ס"מ, 60 ס"מ, ואז הייתי עובר לעמוד הבא, בום, עמוד נופל. זה היה הכל בנסיעה, במומחיות. הרבה פעמים זה לא היה כל כך כיף, העניין היה שהקווים האלה לא היו לאורך דרכים, זה היה כיף בלתי רגיל, אתה יורד מהנ"נ מתחיל לטייל לך. (יהודית: הכל היה משחק. אדם: זה נראָה משחק.

אבל עוד דבר יפה היה שמה וזה המפגש עם הבדואים. הבסיס שלנו היה עין-נחיל, המצודה מהתקופה הממלוכית בלב המדבר ליד בארות ועוד מקום היה תְּמֵד. אני חושב שיש לי פה צילומים.. (מראה ספר). **(הפסקה בהקלטה)**

אחת החוויות שאני זוכר זה חנוכה במדבר סיני. היינו 3 זחלמים, עצרנו את הזחלמים באיזה ואדי פראי בדרום סיני והדלקנו נרות. אתה שומע, דצמבר 56', הדלקנו נרות ועשינו טקס חנוכה, זה עד היום נחרת בזכרוני. אחד החברה כתב פואמה על מלחמת-סיני שהקריא אותה שמה, אבל איך להגיע אליו?...

עוד דבר מעניין היה עם הבדואים, היו מאהלים של בדואים, אני זוכר, מאד הרשימו אותי. בחלק גדול לא היו במאהלים אלא בסוכות. הייתה איזו מן תופעה, הם היו רואים אותנו, אנחנו היינו 2 או 3 זחלמים, הם היו פשוט בורחים מהמאהלים האלה, כאילו ראו מפלצות עם קרניים. היו בורחים על גמלים, היו שועטים על הגמלים, סופו של דבר... פברואר, 15 או 20 קיבלנו הוראה: נסיגה סופית. ארזנו את כל הפעקאלאך ונסוגונו לשטח ישראל דרךניצנה. בגדול זה היה חוויה אדירה, המלחמה הזאת בשבילי כאדם צעיר, כבחור צעיר. הדהרה הזאת במדבר ולראות פתאום מחזות כאלה זה היה כביר. נחרת בזכרוני כחוויה חיובית לא שלילית עם הרוגים וזה. זה לא היה דומה למלחמת יום כיפור... בכלל גם לא ששת הימים. גם ששת הימים למרות שהיה ניצחון מהיר והכל בכלל.

יהודית : היינו כל-כך בהיי (High) שנצחנו שלא התייחסנו לבן אדם המת הזה כאל מת.

יורם : למה הייתה הרגשה כזאת?

יהודית : זה נכון, שרק כשנולד לי הבן הראשון משהו השתנה בכל מערכת הרגשית שלי, הייתי אדישה. פתאום ראיתי את המתים האלה, זה לא נגע לי בכלל..

יורם : זה לא בגלל שעד 56', איך שאני מרגיש, ממה שקראתי, אנשים לא יכלו כל-כך להגיד לי, זה היה בעצם מדינה על תנאי, נכון? גבולות פרוצים, פדאינים כל יום.

יהודית : להיפך, הייתה הרגשה שאנחנו נורא חזקים.

אדם : לא, לא נכון, לדעתי לא, לפני מבצע סיני הייתה הרגשה שהכל ...

יהודית : אריק שרון וכל החבורה הזאת.

אדם : כי הוא באמת התחיל להציל את העסק, אבל לפני זה זה היה נורא.

יורם : אז אני צודק שהייתה כזו מדינה...

אדם : אבל לא מדינה על תנאי, אבל הייתה הרגשה של מצור א-יו-מה !

מלחמה עם הפדאינים, יורם, כל לילה היו נכנסים מרצועת עזה, כמו עכשיו, היו מגיעים לכל מיני מושבים של המרוקאים שאתמול הביאו אותם, שלא ידעו איפה נמצאים, שמו אותם, טך,

היו מחסלים משפחה. .. את זוכרת שהם זרקו רימונים לבית כנסת ?

יורם : בשפיר, כן, ליד כפר חב"ד.

יהודית : אתה זוכר שרועי....

אדם : רועי רוטברג

יורם : ורדה זיסמן מכפר ויתקין באיזה חתונה.

אדם : הייתה הרגשה שהם עושים כרצונם. מבצע סיני, עכשיו, כשנאצר עלה לשלטון הייתה

עסקה עם רוסיה, שמע, זה היה הרגשת מחנק. הייתה הרגשה שיחסלו אותנו. אתה יודע איזו

התלהבות הייתה אז בעולם הערבי, לא הייתה טלוויזיה, ברדיו איזו התלהבות ואיזה הפגנות

של מיליונים בקהיר אתה מבין, ואח"כ הלאמת התעלה, הוא סילק את הבריטים, היה מצעדי

ניצחון כביר וכאילו הלאומיות הערבית משתחררת ואנחנו עוד פעם מהאימפריאליסטים, איך

זה נקרא, אי-האימפריאליזם. אי-הקולוניאליזם, הגזענות. כל מה שהחירות אומרים גם

היום, לא השתנה. ומבצע סיני היה שחרור אדיר. בן גוריון היה אז "שמאל מפוקח" חרג

מאופיו, פתאום אומר : "מלכות ישראל השלישית", התחיל להתלעלע מרוב התלהבותמבצע

ישראל... לא טיראן, איזה שם הוא נתן?... הייתה הרגשת מצור.

יורם : והמבצע הזה שינה את התחושה לגמרי.

אדם : מאד, לגמרי, לגמרי.

עיקר המצור לא היה כל כך הפדאיון כמו בגלל הלאומיות הערבית. נאצר היה מנהיג כריזמטי, כביר יורם. הוא היה מנהיג אדיר. והוא כרת ברית עם חוסיין, כרת ברית עם סוריה.

יורם : בעיקר נגד העירקים.

אדם : פתאום אתה מרגיש מוקף, זה הוא לא כל כך התכוון לישראל אבל אנחנו, פתאום אתה מרגיש לוחץ לך פה (צוואר) וגם על הביצים, מחזיקים אותך פה ופה. היה שחרור אדיר, לכן הייתה שמחת ניצחון אדירה.

יורם : לכן אולי המתים...

אדם : היו מאתיים ומשהו.

יורם : אני לא מתכוון למצרים.

אדם : אבל לא הייתה שום שנאה. לדעתי עוד לא היה זמן. 8 שנים אחרי מלחמת השחרור.

במלחמת השחרור הייתי ילד.... אבל תראה, אחרי מלחמת השחרור פתאום היה Down עצום, עצום. פרקו את הפלמ"ח.

יהודית : המצב הכלכלי היה נורא קשה בארץ, כל כך קשה, קשה לתאר.

אדם : הביאו מליון עולים תוך שנתיים שלוש, ליישב של 600,000 שבקושי פרנס את עצמו.

הקימו את הפדונים, המעברות, הפחונים, אי אפשר לתאר איזו הרגשה זאת הייתה.

יורם : בנוסף לזה את הפדאינים.

אדם : הפדאינים ונאצר, הכי גרוע היה נאצר. אני זוכר שדודה שלי אמרה לי אז : "טוב, בלי

שום בעיות הם עכשיו פורצים שוטפים את תל-אביב וזה כבר לא מלחמת-השחרור הם כח

אדיר ורוסיה עוזרת להם" אתה מבין.

יורם : מלחמת השחרור שלמעשה הייתה הרבה יותר קשה לישראלים נכון? . הישוב יותר

קטן...

אדם : נלחמו לחיים ולמוות.

יורם : אז היה פחות ממה שהדודה הזו אומרת, והיא הרגישה...

אדם : במלחמת השחרור, תראה לדעתי, בהתחלה אולי היה טיפה פאניקה, אבל די מהר

התחילו לנצח, היו קרבות נורא קשים בירושלים וכל הדברים האלה אבל בשלב מסוים התחילו

לצאת מזה ולנצח. כשהגיעו הרובים מצ'כיה, שהגיעו כל...

יורם : אחרי ההפוגה הראשונה למעשה.. אם לא הייתה ההפוגה הראשונה היה ברוך לא קטן.

אדם : כן נכון. ההפוגה הייתה לטובתנו. אבל סה"כ לדעתי, שוב, אני הייתי ילד ואני לא זוכר

אבל אני חושב שדי מהר הגיעו לזה שאנחנו בעצם הולכים ומתגברים על הערבים. הערבים

בסה"כ היו לא מאורגנים, לא היה מנהיג כמו נאצר, היה פארוק, יש עד היום בול של הפלישה

המצרית לפלשתיין, הוציאו בול עם התמונה של פארוק...

יורם : ואח"כ הייתה ירידה?

אדם : הייתה ירידה עצומה. קודם כל היה פרוק הפלמ"ח, זה הגאווה הכי גדולה, עכשיו, יצחק שדה, יגאל אלון, גלילי כל המנהיגים הגדולים של מלחמת השחרור הלכו הבייתה. בן גוריון עשה דה-פלמ"חיזציה.

יורם : דה-מפ"מיזציה. הוא סילק את כל המתנגדים בעצם. שם את מפא"י ההיסטורית במרכז. אדם : זה היה בחכמה רבה מאד אבל אז... ואז התחיל הפדאיון, ממש מיד, היו בהתחלה הרי ערבים שברחו מהכפרים שרצו לחזור לכפרים ולראות איפה הרכוש. והמצרים והירדנים ניצלו אותם... רב המושבים ישבו על כפרים ערבים או על יד אז ניצלו את זה שהפלחים האלה ידעו כל חור, כל שביל, נתנו להם רימונים... נתנו להם סטנים ואמרו להם "לכו תהרגו יהודים". זה היה כיף גדול להרוג יהודים. ואז פתאום אתה רואה שאתה חסר ישע. אז הייתה העיסקה ב-53-'52 עם רוסיה.

יורם : העיסקה הצ'כית של נאצר, זה אחרי גרוש הבריטים ב-55? מתי הבריטים גורשו?
יהודית : כמויות הנשק שנתנו לערבים, אתה לא יכול לתאר לעצמך, הדמיון לא יכול..
אדם : נאצר היה דמות. ואז זה היה גם בריתות עם העולם השלישי,
יורם : וטיטו נכנס לתוך התמונה.

אדם : הייתה הרגשה שכוח אדיר קם, יורם, העולם השלישי, ארה"ב הייתה שקועה במקרטיזם, רדפו את כולם, את המדענים, את האומנים, .. היא הייתה ירידה. רוסיה הייתה בשיאה, רוסיה הייתה המנצחת הגדולה של מחלמת העולם השניה, רוסיה הפכה אז לסימבול של כל הצודק והנאור. עכשיו רוסיה עזרה לנו במלחמת השחרור ופתאום, אותה רוסיה הופכת לך גב ועוזרת לגרועים שבאויביך. בגלל מה?

יורם : האינטרסים שלהם, אנחנו קטנים מדי, מה יש לנו? פוסטין אנחנו.
אדם : סיטואציה פוליטית מאד קשה. הייתה הרגשה שחונקים אותך. מחדש, אתה מדינונת שקמה בקושי ואז זה היה רקע לברית שכרתנו עם צרפת. בלי צרפת לא היה לנו סיכוי. היה צריך לכרות ברית עם מעצמה אירופית. ארה"ב הייתה מנוכרת לנו לגמרי, הייתה אנטי ישראלית.....

כשבן גוריון הכריז על מלכות ישראל השלישית אז הודיעו לו : אתה נסוג או שאנחנו מורידים עליך פצצת אטום. ארצות הברית גיבתה אותם. ארה"ב הודיעה לבן גוריון שהיא לא תכנס למלחמת עולם שלישית בגלל ישראל.

יורם : כשחזרת אחרי המלחמה דיברת עם מישהו. בקיבוץ?
יהודית : אז היה נוהג לעשות שיחת-קיבוץ. היו מוסרים דו"ח.
אדם : סיפרתי את הסיפור. יש לי המכתבים שכתבתי להורים...

היינו בנח"ל בקבוץ גזית. גזית זה ליד עין-דור אז זה היה הגבול. שם נחל תבור. הבנים יצאו לסדרה והיו צריכות לבוא 3 בנות לכל גרעין. אני הייתי מהגרעין שלנו ועוד שתיים שהיו אף הן בגרעין. היינו צריכות לעזור שמה בבשול וגם להעלות את המורל- היינו עם הבנים בסדרה. אחרי כשבוע ימים פתאום באו מגולני, מגדוד 51 ולקחו את הבנים כלומר לפני הקרב. בעצם לקחו את כולנו לניר- יצחק שם חיכינו כמה ימים לפני שהתחילה ההפגזה על עזה. הבנים יצאו לקרבות ואנחנו חיכינו שם בניר- יצחק בשדות. כעבור איזה 3-4 ימים נסענו כולנו לאל- עריש. בדרך ראינו שיירות של טנדרים, אוטובוסים, מכונניות צבאיות של המצרים. ראינו המון מצרים שוכבים על הכביש, נפוחים ושרופים. זה היה מראה איום ונורא. מזעזע! כאלה שניסו לברוח ירו עליהם!

הגענו לאל- עריש וישבנו שם בשדה התעופה. היינו שם כחודש ימים. לבנות לא היה שם מה לעשות והבנים יצאו לכל מיני מחסנים להעביר תחמושת- סבלות. הספור עצמו זו חוויה מאל- עריש שזו הייתה עיר מקסימה, יפיפייה. היינו די קרובים לחוף. כל החוף היו תמרים, דקלים עם תמרים. הסתובבנו שם עם כמה חיילים. כמה נערים עלו למעלה וזרקו לנו תמרים. זה היה פשוט חוויה, משהו בלתי רגיל. אחר-כך לא יצאנו יותר משדה התעופה. זה כל המלחמה שלי. חודש ימים לא קלים.